

УДК 336.74

DOI 10.18372/2786-5487.1.16641

Лазарєва Галина Робертівна,

Заслужений працівник освіти України,
Директор Навчально-наукового інститут розвитку освіти
Національного авіаційного університету,
м. Київ, Україна

Філімонова Світлана Володимирівна,

студентка 4 курсу ФЕБА,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ ПОТОКІВ

***Анотація.** У статті розглянуті питання щодо узгодження визначення сутності грошових коштів та їх потоків і досліджено шляхи оптимізації грошових потоків у процесі управління ними. Запропоновано загальну схему організації та методики комплексного аналізу грошових потоків на рині підприємства.*

***Ключові слова:** грошові кошти, грошові потоки, аналіз*

***Annotation.** The article considers the issues of harmonization of the definition of the essence of cash and their flows and explores ways to optimize cash flows in the process of managing them. The general scheme of organization and methods of complex analysis of cash flows in the enterprise is proposed.*

***Key words:** cash, cash flows, analysis.*

Господарська діяльність будь-якого підприємства нерозривно пов'язана з рухом грошових коштів. Кожна господарська операція супроводжується або надходженням, або витратою грошових коштів.

Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV визначає правові засади регулювання, організації, ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності в Україні [1].

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» (НП(С)БО 1) грошовими коштами є готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання [2].

Одним із вагомих факторів, що визначають фінансове становище підприємства, його життєздатність є грошові кошти.

Значущість та роль грошей на рівні підприємства обумовлює доцільність їх окремого детального дослідження, визначення стратегії та тактики управління їхнім формуванням та використанням.

На сьогодні є певні дискусійні питання серед науковців та практиків щодо розуміння сутності цього поняття та удосконалення їхнього аналізу . Тому дана тема є актуальною.

Важливою основою будь-якого підприємства є грошові потоки, тому це спонукає науковців продовжувати дослідження питань сутності грошових коштів, і насамперед процесу ефективного управління ними.

На думку Л.В. Івченко, грошовими коштами є найліквідніші активи підприємства, які можуть бути у формі готівки, коштів на рахунках в банку, депозитів до запитання. Дане визначення узагальнює виділені підходи до визначення грошових коштів та, на відміну від існуючих, воно включає в себе сутність грошових коштів, напрями їх використання та кінцевий результат [3].

Необхідність аналізу грошового потоку полягає в тому, що він надає відповіді на такі питання:

- чи має підприємство достатньо власних коштів для фінансування своєї діяльності;
- чи створює підприємство кошти, необхідні для придбання додаткових засобів задля подальшого розвитку;
- чи має підприємство наявні кошти для погашення боргів.

У процесі аналізу ефективності використання грошових коштів варто враховувати такий елемент, як поточні фінансові інвестиції, які відносяться до еквівалентів грошових коштів.

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» еквіваленти грошових коштів являють собою короткострокові високоліквідні фінансові інвестиції, які вільно конвертуються у певні суми грошей і які характеризуються незначним ризиком зміни вартості [2].

Варто зазначити, в основі розрахунку загального руху грошових коштів лежить операційний рух грошових коштів, який характеризує частину виручки від реалізації продукції (продажу товарів, надання послуг, виконання робіт), яка залишається в розпорядженні підприємства після здійснення всіх грошових видатків операційного характеру.

Цей показник можна розглядати як критерій оцінювання внутрішнього потенціалу фінансування підприємства. Достатній розмір операційного руху грошових коштів створює сприятливі умови для залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел.

Наявність операційного руху грошових коштів характеризує здатність підприємства фінансувати інвестиції за рахунок внутрішніх фінансових джерел.

Наступним елементом аналізу грошових коштів, який варто розглянути, є поглиблений комплексний аналіз грошових потоків підприємства (рис. 1).

У сучасних умовах комплексний аналіз орієнтований на вивчення всіх існуючих умов реалізації бізнесу, всіх його сегментів і підрозділів. Він повинен сприяти розробленню нових управлінських рішень та економічно їх обґрунтовувати.

Процес аналізу завершують оптимізацією грошових потоків шляхом вибору найкращих форм їхньої організації на підприємстві з обліком зовнішніх і внутрішніх факторів з метою досягнення їхньої збалансованості, синхронізації та зростання чистого грошового потоку.

Рис. 1. Комплексний аналіз грошових потоків підприємства

У першу чергу необхідно домогтися збалансованості обсягів позитивного і негативного потоків коштів, оскільки і дефіцит, і надлишок грошових ресурсів негативно впливають на результати господарської діяльності.

При дефіцитному грошовому потоці знижуються ліквідність і рівень платоспроможності підприємства, що призводить до зростання простроченої заборгованості підприємства за кредитами банку, постачальникам, персоналу з оплати праці.

При надлишковому грошовому потоці втрачається реальна вартість тимчасово вільних коштів унаслідок інфляції, уповільнюється оборотність капіталу через простій коштів, втрачається частина потенційного доходу у зв'язку з втраченою вигодою від прибуткового розміщення коштів в операційному чи інвестиційному процесі.

Ми приєднуємося до думки О.Я. Базилінської, яка наголошує, що для досягнення збалансованості дефіцитного грошового потоку в короткостроковому періоді розробляють заходи для прискорення залучення коштів і уповільнення виплат їх [4]. Інформацію наведено на рисунку 2.

Заходи з прискорення залучення коштів	Заходи з уповільнення виплат коштів
Забезпечення часткової або повної передоплати за продукцію, що має великий попит на ринку	Збільшення за згодою з постачальниками строків надання підприємству товарного кредиту
Скорочення строків надання товарного кредиту покупцям	Використання флоуту (періоду проходження виписаних платіжних документів до оплати їх) для уповільнення інкасації власних платіжних документів
Збільшення розміру цінових знижок для реалізації продукції за готівку	
Прискорення інкасації простроченої дебіторської заборгованості	Придбання довгострокових активів на умовах лізингу
Використання сучасних форм реінвестування дебіторської заборгованості (обліку векселів, факторингу)	Реструктуризація одержаних кредитів шляхом переведення короткострокових у довгострокові

Рис. 2. Заходи короткострокового характеру для збалансованості дефіцитного грошового потоку

Оскільки ці заходи, підвищуючи рівень абсолютної платоспроможності підприємства в короткостроковому періоді, можуть створити проблеми дефіцитності грошових потоків у майбутньому, то паралельно має бути розроблено заходи для збалансованості дефіцитного грошового потоку в довгостроковому періоді [4]. Інформацію наведено на рисунку 3.

Заходи зі збільшення додатного грошового потоку	Заходи зі скорочення від'ємного грошового потоку
Додаткова емісія акцій	Зниження суми постійних витрат підприємства
Додатковий випуск облігаційної позики	Скорочення обсягу реальних інвестицій
Залучення довгострокових кредитів	
Залучення стратегічних інвесторів	Скорочення обсягу фінансових інвестицій
Продаж частини довгострокових фінансових вкладень	Передача в муніципальну власність об'єктів соціальної інфраструктури
Продаж або здача в оренду основних засобів не використовуваних видів	

Рис. 3. Заходи довгострокового характеру для збалансованості дефіцитного грошового потоку

Способи оптимізації надлишкового грошового потоку пов'язані

здебільшого з активізацією інвестиційної діяльності підприємства, спрямованої:

- на дострокове погашення довгострокових кредитів банку;
- на збільшення обсягу реальних інвестицій;
- на збільшення обсягу фінансових інвестицій.

Синхронізацію грошових потоків має бути спрямовано на усунення сезонних і циклічних розходжень у формуванні як позитивних, так і негативних грошових потоків, а також на оптимізацію середніх залишків готівки.

Заключним етапом оптимізації є забезпечення умов максимізації чистого грошового потоку підприємства, зростання якого забезпечує підвищення рівня самофінансування підприємства, знижує залежність від зовнішніх джерел фінансування.

Збільшення суми чистого грошового потоку рекомендується забезпечити за рахунок наступних заходів:

- зменшення суми постійних витрат підприємства;
- зниження рівня змінних витрат;
- проведення ефективної податкової політики;
- застосування методу прискореної амортизації;
- продаж невикористовуваних видів основних засобів, нематеріальних активів і запасів;
- посилення претензійної роботи з метою повного і вчасного стягнення штрафних санкцій та дебіторської заборгованості.

Результати оптимізації грошових потоків обов'язково повинні відображатися у фінансовому плані підприємства на рік з розбивкою по кварталах і місяцях.

Для оперативного керування додатними і від'ємними грошовими потоками доцільно складати платіжний календар (план платежів точної дати), в якому, з одного боку, відображають графік надходження коштів від усіх видів діяльності протягом прогнозного періоду (5, 10, 15, 30 днів), а з іншого - графік майбутніх платежів (податків, заробітної плати, формування запасів, погашення

кредитів і процентів за ними і т. ін.).

Платіжний календар дає можливість фінансовим службам підприємства здійснювати оперативний контроль за надходженням і витратою коштів, вчасно фіксувати зміну фінансової ситуації і вчасно вживати коригувальних заходів для синхронізації додатного і від'ємного грошових потоків і забезпечення стабільної платоспроможності підприємства.

Таким чином, було розглянуто сутність грошових коштів та готівки, надано рекомендації щодо комплексного аналізу грошових коштів та грошових потоків, запропоновані заходи довгострокового та короткострокового характеру для збалансованості дефіцитного грошового потоку, зроблені рекомендації з оптимізації грошових потоків та порядку ведення платіжного календаря.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV (зі змінами та доповненнями) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/996-14>

2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z0336-13>

3. Івченко Л.В. Сутність грошових коштів: підходи до визначення. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. № 10. С. 798 – 803.

4. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика. 2-ге видання: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 328 с.